

Definice, význam a funkce půdy

Definice půdy

Půdu lze definovat jako samostatný přírodní útvar vzniklý z povrchových zvětralin zemské kůry a z organických zbytků za působení půdotvorných faktorů. Je životním prostředím půdních organismů, stanovištěm planě rostoucí vegetace, slouží k pěstování kulturních rostlin. Je regulátorem koloběhu látek, může fungovat jako úložiště, ale i zdroj potenciálně rizikových látek.

Půda je dynamický, stále se vyvíjející živý systém. Přežití a prosperita všech suchozemských biologických společenstev, přirozených i umělých, závisí na tenké vrchní vrstvě Země. Půda je proto bezesporu nejcennější přírodní bohatství. Je přirozenou součástí národního bohatství každého státu. Půdu je proto nutné chránit nejen pro současnou dobu ale se značným výhledem do budoucna.

Význam půdy

Nárůst lidské populace a sílící tlak na přírodní zdroje potvrzují význam strategie udržitelného rozvoje. Mezi dominantní prvky této strategie patří ochrana půdního fondu.

Uvědomění si vážnosti situace v zacházení s půdním fondem, zejména v rozvojovém světě, vedlo již v roce 1972, na zasedání výboru ministrů k přijetí Evropské charty o půdě a v roce 1981, na 21 konferenci FAO k přijetí Světové charty o půdě.

Závažnost této otázky byla plně zdůrazněna na mezinárodní konferenci "Environment and Development v Rio de Janeiru v roce 1992, které se zúčastnili vedoucí představitelé 178 států.

V těchto dokumentech jsou stanoveny základní principy zacházení s půdním fondem a vládám členských států OSN je doporučeno, aby jednaly v souladu s těmito principy:¹

- Mezi hlavní, pro člověka dostupné zdroje patří povrch země, který se skládá z půdy, vody a na ně vázaných rostlin a živočichů. Využívání těchto zdrojů nesmí zapříčinit jejich znehodnocení, ani zničení, protože na jejich nepřetržité produkčnosti je závislá existence lidstva.
- Degradaci půdy se rozumí částečná nebo úplná ztráta úrodnosti půdy a to jak její kvality nebo množství v důsledku procesů jako je vodní a větrná eroze, salinizace, zamokření, odčerpání živin, rozpad půdní struktury, dezertifikace a znečištění.
- Degradace půdy ovlivňuje nejen přímo zemědělství a lesnictví snížením úrody a zhoršováním vodního režimu, ale nepřímo i jiné sektory národního hospodářství.
- Hlavní úlohou a zodpovědností vlád je, aby nedopustily takové hospodaření na půdě, které nebude klást důraz na dlouhodobé udržování a zlepšování její úrodnosti a omezení ztrát úrodné půdy. Uživatelé půdy musí vláda ekonomicky zainteresovat na racionálním využívání všech půdních zdrojů, s přihlédnutím na dlouhodobou strategii.
- Vlastnické vztahy struktury držby půdy mohou představovat vážnou překážku pro dodržování zásad Charty. Vlády musí najít způsoby a prostředky na překonání těchto překážek, s respektováním práv, povinností a zodpovědnosti vlastníků a nájemců půdy.
- Pro dosažení cíle, kterým je optimální využívání půdy je důležité, aby byly půdní zdroje ohodnocené podle jejich vhodnosti pro různé typy využívání. Ty půdy, které jsou vhodné pro široké spektrum využívání musí být zařazeny do takových forem využívání, aby nebyla znemožněna případná změna.

¹ Uvedeny pouze vybrané principy

- Opatření na ochranu půdy jsou vlády povinny zahrnout do plánů regionálního rozvoje území a náklady zabezpečit v příslušné kapitole státního rozpočtu.

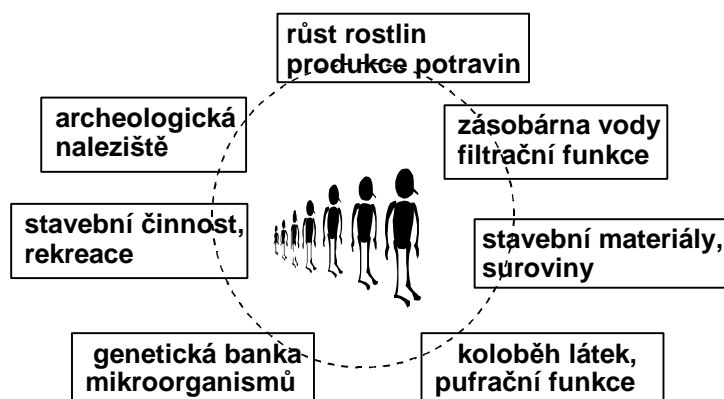
Ve smyslu těchto principů dále charty obsahují postupy pro jejich dosažení, v zásadě respektující principy udržitelného rozvoje. Postupně je nutné tyto principy zabudovávat do národních legislativ a jejich důsledným dodržováním tak zabezpečit plnění funkcí půdy i pro příští generace.

Funkce půdy?

V důsledku složitých vazeb jichž se půda v ekosystémech účastní není možné jednoznačně specifikovat jednu nejdůležitější funkci půdy. Půda je nezastupitelná v plnění těchto funkcí:

- Půda je základním článkem potravního řetězce a současně substrátem pro růst rostlin.
- Půda je životně důležitou zásobárnou vody pro suchozemské rostliny a mikroorganismy a je filtračním čistícím prostředím, přes které voda prochází.
- Mikroorganismy žijící v půdě jsou obrovskou a nedoceněnou zásobárnou genetické informace a umožňují průběh důležitých procesů v ekosystémech. Cyklus vody, uhlíku, dusíku, fosforu, a síry probíhá v půdě prostřednictvím interakcí mikrobiální složky s fyzikálními a chemickými vlastnostmi. Půdní organická hmota je hlavní suchozemskou zásobárnou uhlíku, dusíku, fosforu a síry a bilance a přístupnost těchto prvků je neustále ovlivňována mikrobiální mineralizací a imobilizací.
- Půda hraje zcela zásadní a nezastupitelnou roli ve stabilitě ekosystémů a v ovlivňování bilancí látek a energií. Působí jako environmentální pufrální medium, jež mimo jiné zadržuje, degraduje, ale za určitých podmínek i uvolňuje potenciálně rizikové látky.
- Z půdy pochází mnoho základních složek stavebních materiálů a surovin, současně půda poskytuje prostor pro umístování staveb, pro rekreační činnost a další aktivity člověka.
- Půda je prostředím, v němž probíhá archeologický a paleontologický výzkum.

Schematické znázornění funkcí půdy a rámcové oblasti pro hodnocení funkcí půdy

**trvale udržitelná produkce
zemědělských plodin a bioty**

- rostlinná produkce
- odolnost k erozi

**kvalita životního
prostředí**

- kvalita podzemní vody
- kvalita povrchové vody
- kvalita ovzduší

**zdraví člověka
a živočichů**

- nutriční hodnota krmiv
a potravin
- zdravotní nezávadnost
krmiv a potravin